

**Uchwała nr XV/149/2015
Rady Powiatu Oleśnickiego
z dnia 30 listopada 2015 r.**

**w sprawie przyjęcia Programu Oddziaływań Korekcyjno-Edukacyjnych
dla Osób Stosujących Przemoc w Rodzinie w Powiecie Oleśnickim
na lata 2015 – 2017**

Na podstawie art. 12 pkt 8a ustawy z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie powiatowym (tekst jednolity: Dz. U. z 2015 r., poz. 1445) oraz art. 6 ust. 4 pkt 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tekst jednolity: Dz. U. z 2015 r., poz. 1390), Rada Powiatu Oleśnickiego uchwala, co następuje:

§ 1

Przyjmuje się do realizacji Program Oddziaływań Korekcyjno-Edukacyjnych dla Osób Stosujących Przemoc w Rodzinie w Powiecie Oleśnickim na lata 2015-2017, w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu Oleśnickiego oraz Dyrektorowi Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Oleśnicy.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

PRZEWODNICZĄCY
Rady Powiatu Oleśnickiego

Alojzy Kulig

Załącznik do uchwały nr XV/149/2015
Rady Powiatu Oleśnickiego
z dnia 30 listopada 2015 r.

**PROGRAM ODDZIAŁYWAŃ
KOREKCYJNO-EDUKACYJNYCH
DLA OSÓB STOSUJĄCYCH PRZEMOC
W RODZINIE
W POWIECIE OLEŚNICKIM
NA LATA 2015 – 2017**

realizowany
w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Oleśnicy

Oleśnica 2015

I. Założenia merytoryczne programu

Podstawę prawną programu stanowią :

1. ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (DZ.U. 2015 poz. 1390),
2. rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 roku w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływania korekcyjno- edukacyjne (Dz.U. Nr 50, poz.259),
3. Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014 – 2020,
4. Wojewódzki Ramowy Program Korekcyjno- Edukacyjny dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

Konstrukcja programu oparta jest na modelu społeczno – kulturowym funkcjonującym w społeczeństwie patriarchalnym. W modelu tym zakłada się, że sprawcami przemocy w rodzinie są mężczyźni, którzy są wychowywani i socjalizowani w taki sposób, że spostrzegają stosowanie przemocy jako akceptowane kulturowo narzędzie wywierania wpływu i sprawowania kontroli w relacjach intymnych. Przemoc jest tu rozumiana przede wszystkim jako specyficzny aspekt relacji między mężczyznami i kobietami dotyczący dążenia do władzy, dominacji i kontroli. Zdaniem specjalistów, przemoc domowa jako narzędzie utrzymywania męskiej władzy w domu jest nadal wzmacniana historyczną i wywodzącą się z patriarchalnego społeczeństwa tolerancją dla zachowań przemocowych wobec kobiet.

Istotne w programie są następujące założenia:

- 1) przemoc domowa jest wyuczonym zachowaniem, które przynosi zyski i straty dla sprawcy,
- 2) przemoc domowa jest tolerowana i wzmacniana przez postawy i poglądy wielu ludzi często zakorzeniona jest we wzorach postępowania przekazywanych z pokolenia na pokolenie,
- 3) przemoc domowa jest szkodliwym i raniącym nadużywaniem siły i władzy oraz dążenia do kontrolowania współmałżonki/ współmałżonka, partnerki/partnera, dziecka lub sytuacji rodzinnej,
- 4) można nauczyć się nie stosowania przemocy, nigdy nie należy godzić się na przemoc i rezygnować z jej powstrzymania,
- 5) stosowanie przemocy w żadnym przypadku nie może być usprawiedliwiane stwierdzeniem, że było skutkiem prowokacji ze strony ofiary,
- 6) korzenie przemocy domowej tkwią w stereotypach kulturowych i obyczajowych dotyczących płci, rasy, orientacji seksualnej, które usprawiedliwiają dyskryminację jednostek i grup społecznych,
- 7) stosowanie przemocy domowej jest wyborem, za który sprawca ponosi odpowiedzialność moralną i prawną.

W przeszłości, agresja postrzegana była jako instynktowne zachowanie ludzkie, energia walki, która musi się rozładować. Przez szereg lat, ludziom agresywnym: chronicznie agresywnym młodocianym, osobom znęcającym się nad małżonkami, dziećmi czy też innym, którzy regularnie zachowywali się w sposób agresywny, radzono, by znajdowali bezpieczny sposób na wyładowanie tej instynktownej energii: rozładuj napięcie, uderz w zamian np. w tapczan, worek treningowy lub lalkę.

W ostatnich latach jednakże, takie katartyczne myślenie o agresji uległo zmianie, ponieważ wykazano, że koncepcja naturalnego i nieuniknionego instynktu agresji jest mitem - tyle wygodnym, co błędnym. W przeciwieństwie do tego założenia, badania wykazały, że

agresja jest przede wszystkim zachowaniem wyuczonym przez obserwację, naśladowanie, bezpośrednie doświadczanie i powtarzanie zachowań. Bandura był wczesnym zwolennikiem takiego podejścia i wykazał jego słuszność; wielu innych poszło w jego ślady (np. Baron, Eron i Huesmann, Montagu). Bandura i inni wykazali, że uczenie się agresji odbywa się na dwa sposoby: bezpośredni i przez obserwację. Bezpośrednie uczenie się (dorosły) następuje po wzmocnieniu działania (tzn. próbowane zachowanie przynosi spodziewany, pożądany rezultat). Pośrednie uczenie się (dziecko) odbywa się poprzez obserwowanie innych zachowujących się agresywnie i odnoszących z tego korzyści.¹

Interwencje wobec sprawców prowadzone w prezentowanym modelu są oparte na rygorystycznie zorganizowanych formach obowiązkowego uczestnictwa w sesjach edukacyjnych. Mężczyźni w tych programach są edukowani na tematy związane z ideą równości płci i prawami kobiet, z seksizmem i z kulturowymi stereotypami promującymi męską dominację, konfrontowani z ich osobistymi tendencjami do korzystania z tych stereotypów oraz uczą się sprawowania skutecznej kontroli nad zachowaniami przemocowymi wobec partnerek.

Niniejszy program korekcyjno – edukacyjny jest formą oddziaływań, który skupia w sobie zarówno elementy procesu grupowego jak i doświadczenia takich nurtów pracy z osobami stosującymi przemoc jak: podejście skoncentrowane na rozwiązaniach, program Duluth, Trening Zastępowania Agresji, terapia oparta na schematach w oparciu o doświadczenia terapeutyczne osób prowadzących. Program jest realizowany poprzez: psychoedukację na temat form przemocy, samoobserwację uczestników, ćwiczenia umiejętności społecznych, trening zachowań asertywnych, dyskusję grupową.

II. Cele programu

Oddziaływania korekcyjno-edukacyjne wobec osób stosujących przemoc w rodzinie prowadzone są w celu:

- 1) powstrzymania osoby stosującej przemoc w rodzinie przed dalszym stosowaniem przemocy;
- 2) rozwijania umiejętności samokontroli i współżycia w rodzinie;
- 3) kształtowania umiejętności w zakresie wychowywania dzieci bez używania przemocy w rodzinie;
- 4) uznania przez osobę stosującą przemoc w rodzinie swojej odpowiedzialności za stosowanie przemocy;
- 5) zdobycia i poszerzenia wiedzy na temat mechanizmów powstawania przemocy w rodzinie;
- 6) zdobycia umiejętności komunikowania się i rozwiązywania konfliktów w rodzinie bez stosowania przemocy;
- 7) uzyskania informacji o możliwościach podejmowania działań terapeutycznych.

¹"ART. Program Zastępowania Agresji". Instytut Amity, Warszawa 2004, s. 5-7.

III. Założenia organizacyjne programu

1. Czas realizacji programu

Program korekcyjno-edukacyjny dla osób stosujących przemoc domową realizowany będzie w latach 2015 – 2017, z wyłączeniem okresu urlopowego (lipiec/sierpień) oraz okresów świątecznych.

W ciągu jednego roku zakłada się zrealizowanie jednego pełnego cyklu programu. Realizacja programu odbywać się będzie na terenie Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie przy ul. Słowackiego 10 w Oleśnicy, w systemie grupy zamkniętej.

2. Sposób realizacji programu

Program korekcyjny dla sprawców przemocy domowej realizowany będzie w wersji obejmującej ogółem minimum 60 godzin zegarowych, w zależności od przyznanych środków finansowych.

Planowane są następujące etapy realizacji programu:

Etap I – spotkania indywidualne, trwające w zależności od potrzeb do **60 minut**, dla każdego z uczestników programu, których celem jest zakwalifikowanie do programu, dokonanie wstępnej diagnozy oraz ustalenie „historii przemocy” sprawcy.

W sytuacji gdy uczestnik wykazuje trudności w zrozumieniu założeń programowych, przejawia zaburzenia osobowości typu borderline lub dyssocjalne istnieje możliwość dodatkowych spotkań indywidualnych w celu wykonania pogłębionej diagnozy, rozważenia możliwości skierowania ww. na konsultację np. psychiatryczną lub neurologiczną.

W diagnozie pogłębionej, przy pomocy wywiadu, uzyskuje się bardziej szczegółowe informacji o funkcjonowaniu i przeszłości uczestników z uwzględnieniem następujących zagadnień:

- historia relacji, w których występuje przemoc oraz poprzednich związków,
- historia interwencji związanych przemocą,
- historia pomocy medycznej i psychoterapeutycznej w zakresie zaburzeń psychicznych,
- doświadczenia związane z nadużywaniem alkoholu i narkotyków,
- historia agresywnych i przemocowych zachowań w innych sytuacjach życiowych,
- kontakty z wymiarem sprawiedliwości,
- historia edukacyjno – zawodowa,
- charakterystyka szczegółowa zachowań i postaw przemocowych.

Etap II – spotkania grupowe, po **2 lub 3** godz. zegarowe każde, odbywające się raz w tygodniu, których celem jest przekazanie treści edukacyjnych oraz stwarzanie okazji do korekcji obecnych postaw.

Zajęcia będą realizowane w grupie do **12 osób**.

Zawartość merytoryczna programu skoncentrowana jest na osiągnięciu celu podstawowego i zawiera elementy, które dostarczają wiedzy i tworzą okazje do poznania siebie a także pozwalają na zmianę form myślenia i reagowania.

Warunkiem przyjęcia do programu jest przyznanie się uczestnika do stosowania przemocy wobec partnerki i przyjęcie odpowiedzialności za to, co się zdarzyło. Przemoc rozumiemy jako działanie intencjonalne a jej dokonanie jako akt świadomego wyboru.

Kolejnym elementem programu jest przekazanie wiedzy na temat, czym jest przemoc, jakie są jej rodzaje, formy i dynamika; grupa w toku swobodnej dyskusji tworzy definicję przemocy, do której odwoływać się będziemy w trakcie dalszej pracy.

Następnie koncentrujemy się na ujawnieniu negatywnych norm i wzorców kulturowych wykorzystywanych do wspierania postaw dominacji, władzy i kontroli sprawcy nad ofiarą.

W dalszej części programu szczegółowej analizie podlegają następujące zagadnienia:

- przemoc fizyczna – zaprzestanie jej stosowania
- zastraszanie – zachowania nie zastraszające
- poniżanie – zachowania nacechowane szacunkiem
- izolowanie – wsparcie i zaufanie
- minimalizowanie, zaprzeczanie, obwinianie jako taktyka kontroli - szczerość i odpowiedzialność
- przemoc seksualna – poszanowanie seksualności
- przemoc ekonomiczna – partnerstwo w związku.

Kolejnym etapem pracy jest nauka rozpoznawania i nazywania uczuć oraz stanów emocjonalnych, oddzielenie złości jako naturalnej emocji od jej form zniekształconych typu sarkazm, mściwość, karanie.

Kolejne sesje poświęcone zostały nauce nowych konstruktywnych zachowań będących alternatywą dla zachowań przemocowych. Służą temu wykłady oraz ćwiczenia zachowań asertywnych oraz nauka umiejętności prawidłowej komunikacji. Uczestnicy przechodzą trening umiejętności aktywnego słuchania, poznają podstawowe zasady negocjacji i zasady właściwego rozwiązywania sporów.

Ważnym elementem na tym etapie pracy jest wskazanie klientom możliwości korzystania ze wsparcia społecznego w celu zapobieżenia ich izolacji i wykluczenia.

Podsumowującym tematem zajęć jest przyjęcie przez sprawców pełnej odpowiedzialności za popełnione czyny. To etap pracy, w którym uczestnik winien przyjąć odpowiedzialność za popełnione przez siebie akty przemocy i być gotowym do poniesienia konsekwencji swych czynów oraz zadośćuczynienia ofiarom. Odejść od zaprzeczania aktom przemocy i minimalizowania ich, obwiniania partnerki oraz stosowania innych mechanizmów obronnych. Jest to czas kiedy sprawca uzyskuje kontakt z uczuciem winy, wstydu i żalu, jest empatyczny wobec ofiar.

Działania edukacyjne i ćwiczenia praktyczne mają przyczynić się do :

- uświadomienia sprawcy czym jest przemoc,
- uzyskania przez niego świadomości własnych zachowań przemocowych wobec bliskich, rozwinięcia poczucia odpowiedzialności za popełnione czyny
- rozbrojenia silnych mechanizmów obronnych, które uniemożliwiają obiektywną ocenę własnego zachowania się sprawcy przemocy
- nabycia nowych umiejętności właściwej komunikacji, negocjacji, służących rozwiązywaniu konfliktów i sporów w rodzinie bez używania agresji, w sposób asertywny,
- nabycia umiejętności konstruktywnego wyrażania uczuć ,
- nabycie umiejętności partnerskiego współdziałania w rodzinie oraz korzystania z pomocy innych
- zidentyfikowania czynników ryzyka, których zmiana będzie prowadzić do zmniejszenia ryzyka powrotu do stosowania przemocy

3. Nabór i selekcja uczestników programu

Do udziału w programie kwalifikowane będą:

- osoby stosujące przemoc w rodzinie skierowane przez sąd (karane sędownie za przestępstwo z art.207 §1 kodeksu karnego lub inne przeciwko rodzinie, opiece, ze stwierdzeniem sprawstwa przemocy), policję, zespoły interdyscyplinarne, straż miejską ,

instytucje pomocowe, kuratorów, pracowników socjalnych , pedagogów, psychologów z poradni, przedszkoli, szkół, placówek opiekuńczo-wychowawczych, PCPR , OPS, OIK i inne instytucje

- osoby stosujące przemoc w rodzinie zmotywowane do uczestnictwa w programie przez swoich krewnych lub osobiste rozpoznanie problemu,
- osoby stosujące różne formy przemocy wobec własnych lub przysposobionych dzieci jak i innych osób bliskich.

Realizacja programu odbywać się będzie w następujących etapach:

etap I - wstępna weryfikacja, której dokonują z ramienia PCPR osoby wyznaczone do współpracy i monitorowania programu, na podstawie posiadanych informacji uzyskanych w toku współpracy z ww. instytucjami .

Optymalnie grupa uczestników może liczyć do 12 osób.

etap II – rozmowy indywidualne ze osobami, które pozytywnie przeszły pierwszy etap weryfikacji. Rozmowy te przeprowadzają osoby prowadzące program. Jest to minimum jedno jednogodzinne indywidualne spotkanie. Podczas sesji indywidualnych uczestnik programu zostaje zapoznany z celami i przebiegiem programu. W trakcie indywidualnych spotkań uczestnik wypełnia także kwestionariusz historii przemocy/ historii klienta cz. I i II, którego celem jest dokonanie wstępnej diagnozy problemu. Kwestionariusz służy ponadto analizie i rozpoznaniu sygnałów czasowych, sytuacyjnych i fizycznych, towarzyszących aktom przemocy. Stanowi wstęp do opracowania indywidualnego „planu bezpieczeństwa” oraz rozpoznawania cykliczności i dynamiki przemocy. Uczestnicy programu w trakcie pierwszego spotkania powinni przyznać się do tego, iż wobec partnerki czy też innych członków rodziny stosowali przemoc i jednoznacznie określić, co zrobili. Spotkanie to kończy się zawarciem kontraktu na aktywny udział w sesjach grupowych i jest potwierdzeniem przyjęcia do Programu.

Liczba godzin indywidualnych w programie uwarunkowana jest od wysokości dotacji pozyskanych na ten cel.

Kryteria niezakwalifikowania do grupy:

- stwierdzone istotne zaburzenia psychiczne(chorzy psychicznie, poważne zaburzenia osobowości typu osobowość borderline),
- uczestnicy programu nie mogą być osobami uzależnionymi od hazardu, nie mogą być też homoseksualistami.

W przypadku uzależnienia od alkoholu lub środków odurzających konieczne jest wcześniejsze odbycie specjalistycznej terapii odwykowej lub trakcie takiego leczenia – za zgodą terapeuty.

4. Reguły uczestnictwa w programie

Przed przystąpieniem do zajęć grupowych uczestnicy podpisują kontrakt określający zasady uczestnictwa w programie .

Kontrakt zawiera :

- formalne wymogi systematycznej obecności na zajęciach wraz z określeniem sankcji za uchylenie się od udziału w programie,
- zobowiązanie się do powstrzymywania się od zachowań przemocowych w kontaktach z członkami rodzin i innymi ludźmi,
- obowiązek bezpiecznego i zgodnego z zasadami współżycia społecznego zachowania w trakcie zajęć,
- uznanie osobistej odpowiedzialności za fakt stosowania przemocy w rodzinie,
- zasadę zachowania tajemnicy grupowej.

Ponadto kontrakt zawiera zgodę uczestnika na udzielanie informacji osobom wobec których stosował on przemoc o fakcie uczestnictwa osadzonego w w/w programie i o zaangażowaniu w program.

Warunkiem ukończenia programu jest obecność na wszystkich zajęciach grupowych przewidzianych w danym cyklu (np. odbycie 60 godzin zajęć) oraz na spotkaniach indywidualnych.

W przypadku opuszczenia zajęć uczestnik zobowiązany jest do kontynuowania udziału w programie, aż do osiągnięcia liczby wymaganych godzin obecności.

Stąd umożliwia się uczestnikowi kontynuowanie zajęć w kolejnym cyklu, w celu uzupełnienia brakujących godzin.

Osoby dołączające do programu w późniejszym czasie, w trakcie jego trwania, zostają zapoznane z podstawowymi założeniami programu w podczas spotkań indywidualnych, kwalifikujących do programu.

5. Realizatorzy programu

Realizatorem programu korekcyjno-edukacyjnego dla sprawców przemocy domowej jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Oleśnicy.

Prowadzącymi w/w zajęcia są zgodnie z założeniami mężczyzna i kobieta posiadający odpowiednie kwalifikacje.

Prowadzenie grupy przez parę koedukacyjną stwarza okazję do tego aby relacje między prowadzącymi mogły stać się dla uczestników modelowym przykładem komunikacji partnerskiej. Ważne jest, aby prowadzący ściśle ze sobą współpracowali, rozumieli się, i przekazywali spójne treści. Wskazane jest aby dla zachowania wysokich standardów pracy systematycznie brali udział w superwizjach.

6. Źródła finansowania

Opracowanie i realizacja programu korekcyjno-edukacyjnego dla sprawców przemocy domowej należy do zadań w zakresie administracji rządowej realizowanych przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Oleśnicy.

Środki finansowe na utworzenie , realizację i obsługę tego programu zapewnia PCPR w Oleśnicy pozyskując je z budżetu państwa.

7. Miejsce i czas realizacji programu oraz metody pracy.

Zajęcia grupowe w ramach realizacji programu korekcyjno-edukacyjnego dla sprawców przemocy domowej odbywać się będą w sali na terenie PCPR w Oleśnicy, z wykorzystaniem znajdującego się tam sprzętu audiowizualnego.

Zajęcia grupowe odbywać się będą raz w tygodniu, w czwartki w godz. 16.00-19.00, po godzinach pracy podmiotu.

Spotkania indywidualne realizatorów programu z uczestnikami zajęć odbywać się będą na terenie PCPR w Oleśnicy, w czwartki w godz. 16.00- 19.00, po godzinach pracy podmiotu.

Metody i narzędzia stosowane w pracy : kwestionariusze kontrolowania, plan bezpieczeństwa, projekcje filmów (m.in. scenki), prezentacje, historia stosowania przemocy - historia klienta, przerwa na ochłonicie, rozmowa ze sobą, dyskusja, udzielanie informacji zwrotnych.

8. Monitoring

Monitoringowi podlegać będą zachowania przemocowe stosowane przez uczestnika programu. Monitoring będzie prowadzony w trakcie uczestnictwa osoby stosującej przemoc w rodzinie w programie i do 3 lat po zakończeniu programu.

Monitoring będzie przeprowadzany poprzez :

- a. Badanie stosowania przemocy w rodzinie przez uczestnika zajęć **w okresie uczestniczenia w programie** – 2 razy – na początku uczestnictwa programu i pod koniec udziału w programie
- b. Badanie stosowania przemocy w rodzinie przez uczestnika **po zakończeniu udziału w programie** - 2 razy – 1,5 roku po ukończeniu programu i 3 lata po zakończeniu udziału w programie

Monitoring dokumentowany będzie także w formie katalogu zachowań agresywnych dla osoby doznającej przemocy oraz notatek m.in. z rozmów telefonicznych oraz z bezpośrednich kontaktów z osobami doznającymi przemocy ze strony uczestników programu.

Planowane jest grupowe spotkanie z partnerkami osób (lub też innymi członkami ich rodzin doznającymi przemocy domowej) biorących udział w programie. Ma ono na celu poinformowanie ich o fakcie udziału ich bliskich w programie dla sprawców przemocy domowej oraz zapoznanie z celami programu i stosowanymi w nim metodami pracy.

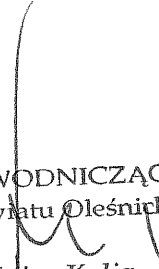
Możliwe są też spotkania indywidualne z osobami doznającymi przemocy ze strony uczestników programu, z prowadzącymi program.

Monitoring prowadzony też będzie we współpracy z innymi służbami : policją, kuratorami, sądami, pracownikami socjalnymi, asystentami rodziny itd. oraz dokumentowany w postaci notatek z rozmów, maili, czy też kierowanych pism urzędowych.

9. Ewaluacja

Ocena efektywności prowadzonego programu korekcyjno-edukacyjnego prowadzona będzie 2 razy w roku w formie pisemnych sprawozdań (do 10 lipca b.r. oraz do 10 stycznia następnego roku) na podstawie następujących kryteriów:

- liczby osób, które przystąpiły do programu,
- liczby osób które ukończyły program,
- liczby godzin zrealizowanych spotkań indywidualnych,
- liczby godzin zrealizowanych spotkań grupowych,
- liczby osób objętych monitoringiem, które zaprzestało / ograniczyło stosowanie przemocy (w bieżącym roku, z lat poprzednich),
- liczby godzin superwizji, z których skorzystali prowadzący.

PRZEWODNICZĄCY
Rady Powiatu Oleśnickiego

Alojzy Kulig